

Inovatívne formy zborového prejavu na príklade jazzového projektu „Current Trend“

Larysa Nartovych

Summary

The article describes the activities of the international Christian jazz choir project “Current Trend” in the context of the development of world choir culture, in particular pop culture. It provides biographical information about the project's director and conductor, Paul Schaban, and his development as a musician, and highlights the main stages in the formation and implementation of the idea of creating a jazz choir.

Úvod

“Všetko tečie, všetko sa mení”, povedal starogrécky filozof Herakleitos. Preto je vznik nových smerov, štýlov a foriem v zborovom speve prirodzený. Mnohí výskumníci vyjadrujú názor, že je potrebné vniesť do zborového spevu moderné prvky, medzi ktorými spomínajú kombináciu rôznych žánrov: divadelného, performančného, filmového a inštrumentálneho, čo sa prejavuje v telesnej perkusii, pohyboch celého zboru alebo skupiny, voľnom usporiadaní zboru, improvizácii, využívaní širokej palety zvukových techník atď. (Batovská O., 2019). Pritom poukazujú na to, že to výrazne zvýši záujem o zborový spev. Zdôrazňujeme, že motivovanie ľudí k účasti v zbore je dôležité, pretože zborové umenie má pozitívny vplyv na psycho-emocionálny stav speváka. Motivovanie ľudí k účasti v zbore je dôležité, pretože zborové umenie má pozitívny vplyv na psycho-emocionálny stav speváka. Zaujímavé moderné zborové diela, atmosféra slobody a priateľskej spolupráce môžu byť dobrým základom v tomto procese.

Medzi vedcami, ktorí sa zaoberali výskumom rôznych aspektov vývoja zborového umenia, zaujímajú popredné miesto S. Beník, T. Hnátiv, S. Hryca, N. Gerasimova-Persidská, O. Demjančuk, M. Zagajkevič, B. Kindratyuk, V. Pavlinchuk, L. Parkhomenko, V. Rozhko, B. Filts, O. Tsvigun, I. Tsuryak, O. Shreyer-Tkachenko, P. Shemansky, a ďalší.

Výskumy potvrdzujú existenciu transformačných procesov v umeleckej sfére. Je teda celkom prirodzené, že v priebehu 20. storočia sa popri akademickom a ľudovom zborovom speve objavil aj estrádny spev. Estrádne alebo show zbory, ktoré vznikli v USA v 60. rokoch 20. storočia, rýchlo získali popularitu a podnietili vznik podobných zoskupení na vysokých školách v USA. Tento fenomén sa výrazne rozšíril vďaka zborovým súťažiam. V roku 1979 súťažilo o hlavnú cenu 20 show zborov, ktoré tvorilo 600 študentov zo stredozápadu USA. Myšlienka estrádnych zborových kolektívov sa šíri po svete potom ako v roku 2007 americká spoločnosť NBC po prvýkrát usporiadala televíznu súťaž

Clash of the Choirs. V Ukrajine sa ako prvý zbor tohto typu prezentuje kolektív Alice White (Wikipedia, Show-choir). Veľkú popularitu v Európe dosiahli veľké kresťanské gospelové projekty. Od roku 2013 sa v Českej republike koná každoročný zborový projekt „Ostrava spieva gospel“. Podobný projekt „Bratislava spieva gospel“ založili v Slovenskej republike manželia Amy a Mark Chase. V Dánsku pod vedením Hansa Christiana Jochimzena funguje od roku 2010 „Medzinárodná škola gospelovej hudby“. Inšpirovaní touto myšlienkou, manželia Carmen a Friedemann Wutzler v roku 2014 založili zborový projekt „Gospel Holyday“ v Nemecku. Výrazným príkladom podobného projektu je jazzový zbor „Current Trend“.

1. Jazzový zbor „Current Trend“

Medzinárodný jazzový projekt „Current Trend“ pod vedením Paula Schabana predstavuje nový smer zborového spevu. Je to skupina viac ako sto profesionálnych interpretov, spevákov a orchestrantov z rôznych krajín Európy a Ameriky. Repertoár kolektívu pozostáva z pestrých autorských diel a aranžmánov vedúceho a dirigenta projektu – Paula Schabana (Nemecko). Jazzový zbor funguje vo forme krátkych projektov, ktorých dĺžka závisí od počtu miest, v ktorých sa budú konať koncerty. Zvyčajne každý projekt zahŕňa jeden alebo dva dni skúšok, ktoré sa vždy konajú v priateľskej, žiarivej a tvorivej atmosfére, a niekoľko koncertných dní. Zvyčajne sa počas roka uskutočnia dva až tri projekty. Tím má na svojom konte približne 20 projektov, ktoré boli realizované v rôznych kútoch sveta: Nemecko (Porta Westfalica, Wolfsburg, Nidernberg, Gifhorn), USA (dvakrát v Sacramente a raz v Seattli), Ukrajina (Doneck, Kyjev, Charkov, Dnepropetrovsk, Záporožie, Čerkasy, Odesa, Cherson, Mykolajiv, Rivne, Žytomyr, Ľvov, Chmelnyckyj), Bielorusko, Rusko. Tvorivé krédo jazzového zboru je v súlade s výzvou kráľa Dávida, zaznamenanou v 95. biblickom žalme: „Spievajte Pánovi novú pieseň“. Toto krédo sa stáva skutočnosťou vďaka odvážnym kompozičným rozhodnutiam, hľadaniu nových interpretačných techník, vytváraniu atmosféry radosti a slobody.

2. Prečo jazz?

Zvoliť jazzový štýl ako formu stelesnenia novej piesne je veľmi trefné rozhodnutie, pretože práve jazz je výskumními charakterizovaný ako umenie, ktoré je schopné neustále sa transformovať pod vplyvom meniaceho sa sveta, vstrebávať nové myšlienky a odrážať ich prostriedkami hudobného jazyka (Strokova E., 2002). Jazz je vždy hľadaním. Počnúc vlastným chápaním svetonázoru až po národnú identitu. Nikdy nie je statický, jeho vývoj prebieha paralelne s historickými udalosťami (Voropaeva O., 2009). Definície uvedené v amerických a anglických slovníkoch charakterizujú jazz ako typ hudby, ktorú vytvorili afroamerickí hudobníci na začiatku 20. Storočia a ktorá sa vyznačuje skupinovou a individuálnou improvizáciou, synkopovanými rytmi, polyfonickými

ansámbliami, často úmyselným skresľovaním výšky a tónu, rozmanitosť harmonických idiómov a inštrumentálnych techník (Oxford English Dictionary, MerriamWebster, Collins English Dictionary). Syntéza jazzových prostriedkov so západoeurópskymi klasickými tradíciami dokazuje rozšírenosť tohto hudobného smeru za hranicami svojej vlasti (Vojčenko O., 2013). Vďaka schopnosti asimilovať prvky rôznych etnických kultúr je jazz zdrojom rozvoja veľkého množstva nových hudobných smerov (Sklyarov O., 2022). Ako trefne poznamenala Melanie George, v 21. storočí je jazz zmesou koreňov a plodov rôznych foriem, tradícií, progresívnych a transgresívnych prvkov (Merriam-Webster Dictionary). Zaujímavá je symbióza autentického zvuku starovekej ľudovej melódie s osobitými štýlovými črtami jazzu. Takúto kombináciu môžeme pozorovať v tvorbe legendárneho ukrajinského klasického skladateľa Myroslava Skoryka, ktorý bol vášnivým znalcom jazzu, hral a komponoval v tomto štýle (Golynska O., 2018). Syntézu jazzu a slovanskej melódie možno sledovať aj v dielach Paula Schabana.

3. Osobnosť Paula Schabana

Dôležitým a často aj rozhodujúcim článkom v portfóliu zborového kolektívu je osobnosť vedúceho a dirigenta, jeho vzdelanie, skúsenosti, hudobný vkus, talent a technické zručnosti, vodcovské a organizačné schopnosti atď.

3.1 Životopis

Paul Shaban sa narodil 22. februára 1975 v meste Dyadkovo v Bryanskej oblasti (ZSSR). Otec bol regentom, presbyterom kostola, matka bola sólistkou zboru. V rodine bolo 8 detí, všetky sa venovali hudbe, takže Paul urobil svoje prvé hudobné kroky v meste Dyadkovo. Neskôr, po smrti matky v roku 1988, sa ako trinásťročný chlapec spolu s rodinou presťahoval do Donecka. V roku 1990 nastúpil na Doneckú hudobnú školu na odbor zborového dirigovania. Toto isté odborové vzdelanie získal aj na Doneckom konzervatóriu, ktoré však nedokončil kvôli presťahovaniu do Nemecka. Od detstva hral budúci skladateľ v orchestri ľudových nástrojov, vo veku 14 rokov začal pracovať s detským zborom, vo veku 15 rokov založil dychový orchester a písal preň partitúry. Vo veku 17 rokov Paul Shaban založil orchester ľudových nástrojov, s ktorým aktívne koncertoval v Doneckej oblasti. Vďaka tomu sa chlapec stal známym v hudobných kruhoch a čoskoro, v roku 1993, bol pozvaný do kresťanskej hudobnej skupiny „Kovcheg“, pre ktorú písal piesne, nahrával fonogramy a v ktorej bol hudobným vedúcim. S touto skupinou Paul koncertoval v mestách Ukrajiny a v zahraničí. Počas jednej z takýchto ciest spoznal svoju budúcu manželku a v roku 1996 sa presťahoval do Nemecka. Začala sa nová etapa jeho života, nepoznal jazyk, preto musel na tri roky prerušiť svoju hudobnú činnosť. Neskôr sa vrátil k svojmu povolaniu ako zbormajster a učiteľ hudby. Všetky tieto skúsenosti formovali svetový názor a hudobný vkus skladateľa, určili jeho životnú aktivitu.

3.2 Zrod a realizácia myšlienky jazzového zboru „Current Trend“

Na začiatku 90. rokov počas štúdia na Doneckom konzervatóriu Paul Shaban získal prvé skúsenosti s kombináciou estrádnej hudby a zborového spevu. Pod týmto dojmom v roku 1994 napísal svoju prvú pieseň „Ja poznám Pána“. Skladateľa zaujala jazzová harmónia, avšak v tom čase bolo takmer nemožné nájsť potrebné informácie, pretože k dispozícii bola len jedna učebnica od autora Igora Brila. Po presťahovaní sa do Nemecka v roku 1996 sa Šaban zoznámil s európskou hudobnou kultúrou, s gospelovými piesňami a začal tiež písať a interpretovať zborové diela v tomto štýle. Estrádny smer bol pre neho nový, takže hoci akademické vzdelanie sa stalo pre skladateľa základom pre ďalší rozvoj, po presťahovaní do Nemecka pokračoval v štúdiu jazzu, pretože v Európe to bolo dostupnejšie. Na začiatku 2000. rokov začal Paul Shaban novú činnosť: prekladal svoje piesne, napísané v Nemecku, priniesol ich do Ukrajiny a spolu s rodinou ich spieval na bohoslužbách. Po niekoľkých cestách sa vytvoril zaujímavý repertoár, a tak vznikla myšlienka navštíviť s ním aj iné kostoly. V roku 2013 sa tak v Donecku uskutočnil prvý projekt „Current Trend“, na ktorom sa zúčastnilo približne 50 účastníkov. Po získaní pozitívnych ohlasov od ľudí sa skladateľ rozhodol projekt rozšíriť a pozval účinkujúcich zo západnej Ukrajiny. V roku 2014, keď v Donecku začala vojna, sa koncerty začali konať v iných mestách: najskôr v Kyjeve, potom v Dnepre. Projekt inšpiroval Paula Shabana k tvorbe nových piesní. Geografia koncertnej činnosti kolektívu sa výrazne rozšírila, skladby boli preložené do ukrajinčiny, ruštiny, nemčiny a angličtiny. Projekt sa stal populárnym, takže záujemcov o účasť v ňom bolo dosť veľa. Preto sa uskutočnil prísny výber účastníkov, z ktorých každý musel poslať vlastnú nahrávku naučených skladieb. Postupne sa zdokonaľoval aj hudobný sprievod: najskôr spievali a capella a za sprievodu klavíra, potom sa pridala skupina dvoch trúbok, saxofónu a trombónu, následne sa chceli do projektu pridať huslisti. Počet členov orchestra sa postupne zvyšoval, takže partitúry sa pre každý projekt upravovali podľa zloženia hudobníkov. V rámci projektu „Current Trend“ prebiehala spolupráca s takými známymi spevákmi, hudobníkmi a dokonca aj skladateľmi, ako Hans Christian Jochimsen (Dánsko, spevák, skladateľ, dirigent), Alexander Krasov (Ukrajina, skladateľ, dirigent), Andriy Chmut (Ukrajina, saxofón), Denys Zarubayko (Ukrajina, klavír), Tamila Mamedova (Ukrajina, speváčka, dirigentka), Artem Banar (Ukrajina, spevák), a mnohými ďalšími talentovanými hudobníkmi. Ako dirigent Paul Shaban venuje pozornosť špecifikám práce s jazzovým zborom, medzi ktorými dôležité miesto zaujíma práca so zvukom, pretože jazzové prevedenie vyžaduje iný prístup. Treba byť tiež pripravený na rytmické zložitosti, ktoré vyžadujú presné vnímanie synkopy a technické ovládanie rôznych rytmických skupín. Obzvlášť dôkladná je práca s akordmi, pretože ak klasická hudba predpokladá väčšinou štvorhlasnú kompozíciu, jazzová harmónia začína od štyroch tónov, a preto obsahuje veľa disonančných akordov, ktoré vyžadujú pozornosť.

„Current Trend“ dnes

V súčasnosti je projekt „Current Trend“ pozastavený v súvislosti s udalosťami posledných štyroch rokov: pandémie, ktorá obmedzila fungovanie veľkých kolektívov, a vojna na Ukrajine, ktorá spôsobila globálne presídlenie účastníkov projektu doslova po celom svete. Napriek tomu, popularitu tohto smeru medzi profesionálmi aj amatérmi potvrdzuje fakt, že piesne z repertoáru jazzového zboru doslova obleteli celý svet a aktívne sa interpretujú tak v Amerike, ako aj v Európe, a táto skutočnosť svedčí o tom, že sa piesne páčia, že sú niečím novým, niečím zaujímavým: možno je tajomstvo v jazzovej harmónii, v rozmanitosti rytmických figúr, možno v kombinácii spevu s prvkami body-perkusie a pohybu, možno v atmosfére slobody a radosti, ktorú cítite pri interpretácii týchto piesní. Okrem toho, projekt „Current Trend“ má významný vplyv na formovanie vrstvy umelcov novej generácie, ktorí majú širší pohľad na zborové umenie a vidia v ňom modernú a zaujímavú formu kolektívnej tvorby (Nartovych L., 2025).

Internetové zdroje

Batovska O. M. (2019). Modern academic choral art a cappella as a systemic musical and performing phenomenon: diss. doctor of art studies: 17.00.03. Odesa. 519.

Jazz. Collins English Dictionary. URL:

[https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/jazz#:~:text=\(d%CA%92%C3%A6z%20\),harmonic%20idioms%20and%20instrumental%20techniques](https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/jazz#:~:text=(d%CA%92%C3%A6z%20),harmonic%20idioms%20and%20instrumental%20techniques) .

Jazz. Merriam-Webster. URL:

<https://www.merriamwebster.com/dictionary/jazz#:~:text=Definition%20of%20jazz,distortions%20of%20pitch%20and%20timbre>

Jazz. Oxford English Dictionary. URL:

https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/jazz_1?q=jazz.

Golynska Olga (2018). Myroslav Skoryk u styli JAZZ/ Ukrajinskyj internet-zhurnal “Muzyka”,

<https://mus.art.co.ua/myroslav-skoryk-u-styli-jazz/>

Sklarov O. (2022) Dzhaz: definitsija, stanovlennia ta rol u muzychnij osviti// Aktualni pytannia

humanitarnyh nauk. Vyp. 47, tom 4, УДК 78.036.9-027.31 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-5>

ISSN 2308-4855 (Print), ISSN 2308-4863 (Online)

Stepanova O. (2020). US piano culture: prerequisites for the emergence and formation. Culture of Ukraine. Kharkiv, № 70. S. 222–232.

Strokova E. (2002). Jazz in the context of mass art. Candidate's thesis. Academy for the retraining of art, culture and tourism workers. Moscow: APRI, 211 s.

Tsuriak I. Chernyshova A. (2024). Horove mystetstvo – vyklyky suchasnosti// Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Vyp. 74, tom 2, УДК 78.03: [784.1] DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-22> ISSN 2308-4855 (Print), ISSN 2308-4863 (Online))

Voichenko O. M. (2013). Jazz mystery in the scope of artistic practice of the XVIII – XXI centuries. Kul'tura Ukrayiny. № 40, S. 257–266.

Voropaieva O. (2009). Jazzing yak is a form of interaction of academic and “third” layers in jazz. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv State University of Arts by I. P. Kotlyarevsky. Kharkiv. 19 s.

Wikipedia, Show-choir <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%BE%D1%83-%D1%85%D0%BE%D1%80>

Další zdroje

Nartovych L. (2025). Materiály z rozhovoru s P. Shabanom

Résumé

Článek popisuje činnost mezinárodního křesťanského jazzového sboru „Current Trend“ v kontextu vývoje světové sborové kultury, zejména popkultury. Poskytuje biografické informace o řediteli a dirigentovi projektu Paulu Schabanovi a jeho vývoji jako hudebníka a zdůrazňuje hlavní etapy vzniku a realizace myšlenky vytvoření jazzového sboru.

Klíčová slova: jazzový sbor, „Current Trend“, sborový projekt, Paul Schaban, křesťanská hudba.

Key words: jazz choir, “Current Trend,” choir project, Paul Schaban, Christian music.

Mgr. Larysa Nartovych je absolventkou katedry hudby Vinnickej štátnej pedagogickej univerzity. Absolvovala tiež magisterský program „Kresťanské poradenstvo“ na Ukrajinskej baptistickej teologickej seminárii. V súčasnosti je doktorandkou na katedre hudby Katolíckej univerzity v Ružomberku. Pracuje v oblasti hudobnej psychológie a hudobnej terapie.